

Dokumentumok

E M L É K E Z T E T Ő

a HUNGAROLÓGUS OKTATÓK NEMZETKÖZI TÁRSASÁGA I.választmányi üléséről
1990. február 8.

Jelen vannak: Fábrián Pál (elnök), Jean Perrot (társelnök), Giay Béla (főtitkár), Horváth Mátyás (alelnök), B.Nádor Orsolya (szervezőtitkár),
Deme László, Éder Zoltán, Ginter Károly, Paul Kárpáti, Indra Markova, Ódor László, Oláh Tibor, Richard Pražák, Szathmári István, Szíj Enikő (választmányi tagok),
Papp Margit (Művelődési Minisztérium - mint meghívott)

Napirend:

1. Tájékoztató a társaság megalakulása óta eltelt időszakról (B.Nádor Orsolya)
2. Az éves munkaterv megbeszélése (Giay Béla)
3. Egyebek

1. Tájékoztató a társaság megalakulása óta eltelt időszakról

A HONT taglétszáma 1990. február 8-án 119 fő (80 magyarországi, és 39 külföldi). A választmányi tagság elfogadásáról Gong Kunyü, Cs.Gyimesi Éva és Szeberényi Lajos eddig nem nyilatkozott.
Az alelnöki tisztséget Bisztray György nem vállalta.
A választmány 35 új tag felvételéről döntött.

2. Az éves munkaterv megbeszélése

Fő célkitűzések: - A társaság hazai és külföldi megismertetése
- A szakmai tevékenység megkezdése
- A taglétszám emelése

Szakmai feladatok:

- A hungarológiai tankönyvprogram véleményezése
- A hungarológiai nyári egyetem szakmai programjának megvitatása
- Közreműködés a külföldre utazó új vendégoktatók szakmai felkészítésében
- Részvétel a hungarológus vendégoktatók évi munkaértekezletén
- Hungarológiai szimpozion rendezése a magyar mint környezeti nyelv terminológiai és oktatási kérdései, valamint a magyar irodalom tanításának módszertani kérdései köréből
- A "Hungarológiai Hírlével" szerkesztése
- Részvétel az 1991-es FIPLV kongresszus előkészítésében.

A választmányi ülések időpontja: 1990. február 8.
1990. október 18.

Giay Béla: A hungarológia külföldi egyetemi oktatásában két évtizede folyamatos konjunkturális fejlődés tapasztalható. Ma már 30 ország 97 egyetemén működik magyar tanszék, ill. lektorátus. A hungarológia nemzetközileg elfogadott és széleskörűen művelt tudományszakká vált. Az MM egyebek között ezért döntött a Nemzetközi Hungarológiai Központ önállósítása mellett. A hungarológia oktatását az MM és az NKF folyamatosan támogatja, pl. a Magyarországról kiküldött vendégoktatók illetménykiegészítésben részesülnek.

Az MM a társaságot 1989-ben 50.000.-Ft-tal támogatta, és ígéret van arra, hogy ezt az összeget 1990-ben is folyósítja.

A tankönyvprogramról: alaptankönyvek kiadását tervezzük az NHK-ban. A Magyarországon ma használatos tankönyveknek és nyelvkönyveknek csak egy része használható külföldön nyelvi vagy tartalmi okok miatt. Az eltérő képzési modellek igénylik az olyan alapkönyveket, amelyeket az egyes oktatóhelyek alkalmaznak saját feltételeik között. A tankönyveknek a hungarológiai ismeretek törzsanyagát kellene magukban foglalniuk. Kéri a választmány állásfoglalását a tankönyvprogram kidolgozásáról.

A hungarológiai nyári egyetemről: ilyen szakmai jellegű nyári egyetem jelenleg nincs. Célja az, hogy egy viszonylag kis létszámú külföldi hungarológus szakembercsoport egyéni igényekhez igazított rendszeres nyelvi képzését, továbbképzését, szakmai-konzultatív programját biztosítsa a résztvevők által kért szakértők irányításával.

A szakmai továbbképzésről: a kiutazó vendégoktatóknak elméleti és módszertani felkészítést kell kapniuk. Fontos lenne, hogy a választmány tagjai bekapcsolódjanak ebbe a tevékenységbe. A továbbképzésben nemcsak az adott évben kiutazók vennének részt, hanem mindazok, akik beadták pályázatukat. Az éves lektori munkaértekezlet is alkalmas arra, hogy tapasztalatcsere, a régi és új vendégoktatók megismerkedésére.

A HONT 1990. október 18-19-én hungarológiai szimpoziumot szervez. A jövőben évente legalább egy előre meghatározott témájú tanácskozással lenne szükség, ehhez azonban meg kell teremteni a pénzügyi hátteret.

A társasági tagok tájékoztatása a "Hungarológiai Hírlévl" segítségével történik. A HONT harmadikként kapcsolódik az eddigi kiadókhoz, így a költségek is megoszlanak.

A FIPLV 1991-ben rendezi kongresszusát, egyik szekcióját a hungarológia-oktatás kérdéseivel foglalkozik.

HOZZÁSZÓLÁSOK:

Fábián Pál: át kellene dolgozni a régi tankönyvsorozatot az új igényeknek megfelelően;

Éder Zoltán: új tankönyvsorozatra lenne szükség, nem a régi toldozgatására, foltozgatására;

Giay Béla: komplex tankönyvprogramra, olyan nyelvi és szakmai jegyzetekre, tankönyvekre van szükség, amelyek a mai felhasználói igényekhez illeszkednek;

- Szathmári István: nem nyelvkönyvre gondol elsősorban, hanem külföldiek számára készült országismereti, irodalom- és történelem könyvek kellenének;
- Papp Margit: több ilyen jellegű kezdeményezés létezik már, ezeket össze kéne fogni;
fel kellene mérni hol, milyen tankönyveket használnak sikerrel külföldön;
munkacsoportot kéne létrehozni;
- Richard Prazák: kell olyan tankönyv is, amit mindenütt lehet használni, de kellenek helyi tankönyvek is - mindkettőt ösztönözni kellene;
a cseh nyelvű "Magyarország történetének" kiadása veszélybe került, mert nem rentábilis, ehhez kért segítséget;
- Horváth Mátyás: munkacsoport dolgozza ki a nyelvkönyv koncepcióját, juttassa el mindenkihez írásbeli véleményezésre;
az írott szövegen kívül audiovizuális anyagokra is szükség van;
a nemzetiségi területek magyar diákjainak sokszor igen hiányos a Magyarország-képük;
- Szűj Enikő: finn példa: "Tudod-e Finnországról?"; nem tankönyv - formátum kell, hanem kicsi, könnyen kezelhető füzetek egy-egy leckével; főleg hanganyagra lenne szükség;
- Ódor László: minél gyorsabban ki kellene adni az új tankönyveket; olyan sorozat kellene, amelynek anyaga kb. 70 %-ban stabil, 30 %-ban mobil;
- Ginter Károly: Szathmári István javaslatához csatlakozik;
- Jean Perrot: új típusú tankönyveket kellene készíteni, pl: "Bevezetés a hungarológiaába" stb. magyar vagy francia nyelven; Párizsban elkezdtek ilyen tankönyveket készíteni;
- Oláh Tibor: nemcsak az egyetemek részéről nagy az igény a tankönyvek iránt, hanem a turisták részéről is; a terjedelem nagyon fontos;
kínai példa: az egész világon egyetlen négykötetes, teljesen ideológiamentes tankönyvet használnak;
külön kell választani a reáliákat és a magyarságismeretet;
- Deme László: az országismeret és a nyelvi adaptálás lehetőségének fontosságát hangsúlyozza; egységes törzsanyagra van szükség;
- Paul Kárpáti: részletesen meg fogja írni, hogy a berlini egyetemen milyen tankönyvek és programok készültek el;
- Fábián Pál: a tankönyvprogram alapját az NHK munkatársai dolgozzák ki; javasolja, hogy a teljes választmány vagy néhány felkért tagja véleményezze a programot;

Deme László: 4-5 embert javasol a bizottságba;

Hozzászólások a hungarológiai nyári egyetem tervéhez:

Papp Margit: tapasztalat szerint nagy az igény a magyarországi nyári egyetemekre (néhány szó a debreceni nyári egyetem hallgatóinak memorandumáról); Debrecen is szeretne megújulni; fontos lenne meghatározni a nyári egyetemek típusait, résztvevőinek körét;

Fábián Pál: olyan nyári egyetemet kellene létrehozunk, amely a külföldön tanító magyartanároknak szólna;

Giay Béla: sokan vannak, akik hosszú évek óta nem voltak Magyarországon, mások évente többször is el tudnak jönni, tehát különbözőek az információik; a nyári egyetemet 30-40 főre tervezzük; a programok között lenne általános országismereti jellegű tájékoztató, előadás, szeminárium, konzultáció stb. az egyéni kívánságok és érdeklődés szerint; a részvétel főként önköltséges lenne, de felhasználhatók az MM által kitűzött ösztöndíjak is

Szűj Enikő: Finnországban 15 fős tudományos továbbképzéseket tartanak;

Ginter Károly: javasolja, hogy a NHK propagálja a többi nyári egyetemet is;

Papp Margit: a magyarul tanuló hallgatók köre is fontos, mert sokuknak nincs lehetősége, hogy Magyarországra jöjjön, az oktatók mellett ők is kapjanak lehetőséget;

Hozzászólások a továbbképzés kérdéséhez:

Deme László: nagy a szórás a szükségletek tekintetében; van akinek elegendő egy tájékoztató jellegű beszélgetés, s ez le is zárhatja a felkészítést; másoknak szüksége lehet olyan mentorra, akivel konzultálhat;

Fábián Pál: a választmányi tagok is lehetnek a kiutazó lektorok konzulensei;

Éder Zoltán: akik korábban nem kerültek kapcsolatba a hungarológia oktatásával, azok ne menjenek külföldre hungarológiát oktatni; aki nem magyar szakos, miért mehet? Mint társaság, juttassuk kifejezésre, hogy ezt a folyamatot helytelenítjük;

Ódor László: a MM-t érdekli-e a HONT állásfoglalása? Számít-e ez?

Fábián Pál: arra kéri Giay Bélát, hogy az ilyen eseteket hozza a társaság tudomására, hogy tenni lehessen ez ellen;

Papp Margit: a pályázatokat az elmúlt évben véleményezte a Hungarológiai Tanács, de ez nem jelent teljes védelmet;

Giay Béla: nagyon eltérő a jelentkezők érdeklődése és megoszlása. Előfordul, hogy kényszerhelyzetbe kerülünk; mi jobb nekünk, ha egy oktatóhely elveszik, vagy ha a tisztesség határain belül próbálunk valamilyen szakembert találni; más helyeken pl.: francia, német területen a jelentkezők nagy száma miatt nehéz a döntés;
Javaslat: évente egyszer a társaság foglalkozzon a beérkezett anyagokkal.

Indra Markova: a lektorok kiküldésénél figyelembe kellene venni a fogadó egyetem, tanszék véleményét és igényeit is;

Fábián Pál: a küldő ország mindig több jelöltet terjeszt föl, ebből választ a fogadó ország;

Papp Margit: a megfelelő lektor jelölésének feltétele, hogy a tanszék kívánalmait ismerjük; ehhez naprakész információk szükségesek; ezek az NHK-ban rendelkezésre állnak;

Oláh Tibor: Triesztben és Aix-en-Provence-ben új oktatóhely létesül;

Fábián Pál: minden választmányi tag kap meghívót a lektori munkaértekezletre;

Hozzászólás a hungarológiai szimpozium kérdéséhez:

A munkatervben ismertetett két témát elfogadta a választmány.

Horváth Mátyás: a bevásároló turizmus miatt egyre többen tanulnak magyarul üzleti érdekből; irodalomtanításban más a követelmény a nemzetiségi területeken és Magyarországon;

Szathmári István: az a) téma főelőadójának Horváth Mátyást javasolja, hiszen tőle származik a "környezeti nyelv" fogalma;

Egyebek:

Giay Béla: kérte a választmányi tagokat, hogy juttassák el a "Hírlevél" szerkesztőihez a hungarológiai jellegű eseményekről szóló híradásokat;

Papp Margit: javasolja a Hungarológiai Tanácsnak, hogy vállalja át a költségvetésből a Hungarológiai Hírlevél költségeit;

Giay Béla: javasolja, hogy a választmány fogadja el B.Nádor Orsolyát, mint a Hírlevél egyik szerkesztőségi tagját; a FIPLV felveszi a HONT-t tagjai sorába, a tagdíjat svájci frankban kell fizetni;

Papp Margit: javasolja, hogy a MM vállalja át az évi 250 svájci frank FIPLV tagsági díjat

Fábián Pál: javaslatok: számvizsgáló bizottság:

Horváth Mátyás (elnök)
Szendrei Győzőné
Szió Enikő

pénztáros: Gerzsenyi Péterné (tiszteletdíj:
500.-Ft/hó)

jegyző: Feiertag Péterné (tiszteletdíj:
500.-Ft/hó)

tagdíj: 1989-re 100.-Ft
1990-re 200.-Ft

Papp Margit: javasolja Köpeczi Bélának, hogy a Hungarológiai Tanácsba kooptálja Fábián Pált; az MM 1990-ben is biztosítja az 50 eFt támogatást;
Kérje a társaság az NKF-től, hogy a különböző országokkal kötött megállapodásokban különítsenek el keretet a HONT számára;

Oláh Tibor: Hungarológiai Alapítványt kellene létesíteni, ehhez sponzorokat kell találni;

Fábián Pál: felkérte Oláh Tibort, hogy segítsen ebben;

Oláh Tibor: Deme László is segíthetne, ha a rádióban beszélne erről.

Fábián Pál megköszöni a választmányi tagok megjelenését és az ülést bezárja.

Kmf.

JAVASLAT

a szomszédos országokban élő magyarság újjáéledésének szervezett támogatá-

sára

A Közép-Európában zajló változások, különösen a Csehszlovákiában és Romániában végbement radikális fordulat, valamint az európai közösséghez való csatlakozás reménye utat nyit a magyar nemzet elszakított, elnyomott és megalázott közösségeinek nemzeti újjáéledéséhez.

Ebben a sorsfordító időszakban nagyon sok múlik az adott országban élő magyarságon; életközösségükön és szándékaikon, vezetőiken és alakuló szervezeteiken, még inkább függ e folyamat kimenetele az ottani közélet és politika demokratizálódásától, a többség magatartásától. De nagyon sok múlik a magyar kormánypolitikán, a hazai és más országbeli nemzetek, közösségek összehangolt segítségén is. Tudjuk, hogy - akárcsak nálunk - a szomszédos országok mindegyikében sokoldalú diszkrimináció működött-működik, amely különösen a nemzeti kisebbségeket sújtotta. A legnagyobb és legsúlyosabb veszteségek az Erdélyben, illetve Romániában élő magyarságot érték, ezért a legsürgetőbb teendők ott vannak, de ezzel együtt arányosan, a szükséghez és lehetőségeinkhez mérten, segítenünk kell a felvidéki, a kárpátaljai és a vajdasági magyar megújulást is, miközben magunk is segítségre szorulunk.

Alapvető feladatnak tartjuk a magyar oktatási, kulturális, közéleti-társadalmi, gazdasági és politikai önkormányzati és intézményrendszer újjáteremtését. Mindenekelőtt azt, hogy a magyar népeség számarányának, hagyományainak és a fejlett európai országok demokratikus gyakorlatának (pl. finnországi svédek, belgiumi flamandok, svájciak) megfelelő elbánásban részesedjenek az élet minden területén.

Csak e feltételek biztosítása esetén képzelhető el a normális államközi kapcsolatok és együttműködés kialakítása a Magyar Köztársasággal, amelynek polgárai a bajban megmutatták, milyen nagylelkűek, áldozatkészek és segítők tudnak lenni - tekintet nélkül a bajba jutottak nemzeti hovatartozására. Nagy buzgalmunk és támogatásunk hiábavaló, ha azt nem célirányosan használják fel, ha eredménye csekély, ha csak szavakban méltányolják. A legutóbbi romániai események: a magyarellenes vádaskodások és tüntetések, Pálfalvi Attila oktatási miniszterhelyettes gyors leváltása, a nemzeti kisebbségek jogainak érvényesítésével szemben tapasztalható ellenállás stb. mutatják, hogy az ígéretek valójában mennyit is érnek.

Ha a változó kormányzati ígéretek - amelyeknek az elmúlt két évtizedben nem voltunk hiányában - igen ellentmondásosan teljesülnek is, akkor sem hagyatkozhatunk a passzív kiváráásra. A mohó s egyben önsorsrontó nacionalizmusok kegyetlen mechanizmusával szemben a humanista segítségnyújtás, a cselekvő szolidaritás eszközeivel, módszereivel kell védekeznünk, védenünk a szenvedőket, különösen, ha ők jórészt nemzetünk tagjai, s nemzeti mivoltukban sértettek, korlátozottak. Fontos azonban, hogy ez a segítségnyújtás összehangoltan (állami, kormányzati szervek, egyházak, intézmények, egyesületek, alapítványok, stb.), egy nemzetpolitikai stratégiába ágyazottan történjék; ne csupán nemzetársaink felé irányuljon, hanem közös együttműködést szolgáljon. Ilyen közös érdek és cél az Európai Közös Otthon építése, ami csak együtt történhet, egymás ellenében nem megy.

Mivel ezt szomszédaink belátják, elismerik, megvalósíthatónak látom a "testvérfalu - testvérváros - testvérintézmény" mozgalom széleskörű kibontakoztatásával a közvetett hazai és nemzetközi segítségnyújtást, amely tehát nem korlátozódna csak a magyarokra és az iskolákra, hanem az élet minden területét átfoghatná s a kölcsönös érdeklődéstől és érdekeltségtől függően valamennyi magyarországi, romániai, csehszlovákiai stb. településre kiterjedhetne.

Ahhoz, hogy ez kialakuljon, a helyi autonómiák és a különböző önkormányzatok (pl. RMDSZ, EMKE, EMGE, EME, CSEMADOK, KMKSZ stb.) megerősödésére, fejlődésére van szükség - amelynek nemzetközi jogi garanciáit egyrészt a készülő Európai Kisebbségi Chartában kell rögzíteni, másrészt megvalósításának feltételeit az illető tagországok alkotmányának, parlamentjének, kormányának kell biztosítania, amelynek szerveiben feltehetően lesznek igazi képviselői a magyaroknak is.

Üsztönözni kell a "népi diplomáciát" szolgáló baráti társaságok, egyesületek, szervezetek további létrehozását, aktívabb munkáját, a különböző társadalmi, szakmai és nemzetközi szervezetek együttműködését és közérdekű támogatását. Az élet minden területén megteremthető a szakmai és a nemzeti érdeket egyaránt szem előtt tartó együttműködés és segítségnyújtás lehetősége, de most legfontosabbnak az oktatás és a kultúra területét tartjuk.

Iskolaügy - oktatás - nevelés

Erdélyben mintegy kétmillió, románia más vidékein és Bukarestben közel negyedmillió magyar anyanyelvű és nemzetiségű polgár él, akiknek elnemzetlenítése - elrománosítása az elmúlt évtizedekben mind nagyobb mértéket öltött, egészen odáig, hogy megszüntették - beolvasztották a magyar tannyelvű felsőoktatási intézményeket, a tudományos intézeteket, valamint a középfokú tanintézmények és szakmunkásképzők nagy részét, köztük több évszázados működő gimnáziumokat is. A románosítás az általános iskolákban és az óvodákban is katasztrofális méreteket öltött.

Hivatalos román adatok szerint az 1955/56-os tanévben az óvodások 14,5 %-a, az általános iskolások 9,5 %-a, a középiskolások 8 %-a, a szakiskolások 6,1 %-a és az egyetemi-főiskolai hallgatók 7 %-a magyar tannyelvű intézményben, illetve oktatásban részesült. Ez az arány egy évtized múlva a felére csökkent (6,8 %, 5,6 %, 5 %, 1,5 %, 4,2 %), ma pedig az utóbbi három kategóriában alig kimutatható, amit jól illusztrál az, hogy 1945-ben még 184 magyar tannyelvű (nagy részét felekezeti) középiskola működött Romániában, számuk 1955/56-ig 69-re csökkent, az 1979/80-as nagy összevonások után mindössze 12 önálló magyar tannyelvű középiskola maradt úgy, hogy közben a tantárgyak mind nagyobb hányadát kell románul tanulniuk a diákoknak.

A 9 magyar tannyelvű felsőoktatási intézményből mára csak a két teológia maradt meg, a többit mind elrománosították, akár csak a szakmunkásképzőket.

Alapvető követelménynek tartom az önálló magyar tannyelvű iskolarendszer reorganizálását az óvodáktól a Bolyai Tudományegyetemig, oly mértékben, ahogy azt a magyarság és a magyar diákság számaránya indokolja. Ezzel egyidejűleg biztosítandó a magyarok román nyelvi képzése és a nemzetiséglakta vidékeken, településeken a románok magyar vagy német nyelvi képzése. (Szlovéniában vagy Finnországban ott, ahol arányuk a 10 %-ot eléri vagy meghaladja, a többség is köteles a kisebbség nyelvét tanulni.) Tanár- és hallgatócserékkel, átirányítással és az oktatási, illetve kollégiumi intézményrendszer bővítésével (pártépületek, laktanyák átvételével), cserékkel, a tanári pályát elhagyók visszahívásával s - ha szükséges - magyarországi tanárok átmeneti alkalmazásával el kellene érni, hogy lehetőleg 1990 szeptemberében az önálló magyar tannyelvű iskolarendszer legalább az 1955/56-os állapotnak, majd fokozatosan, a jelenlegi arányoknak megfelelően teremtdjék újra. Ez ma közel 1 200 magyar óvodát, 1 500 magyar tannyelvű általános iskolát (250-300 ezer diákot és 12-13 ezer tanárt, tanítót), 130-150 magyar líceumot /50-60 ezer diákot és 3-4 ezer tanárt), 100-120 magyar szakiskolát (25-30 ezer diákot és 1 500 - 1 700 tanárt, mestert) 10-12 magyar felsőoktatási intézményt (20-25 ezer hallgatót), 4-5 ezer oktatót jelent.

Tekintettel az erőszakos elrománosításra, az iskolarendszer elmara-dottságára, rossz ellátottságára a magyar iskolarendszer reorganizálása, átvétele vagy alapítása szinte megoldhatatlan feladat elé állítja a megosztott, szervezetlen, szétszórt és megfélemlített, olykor még ma is rettegésben élő erdélyi és romániai magyarságot. Az újjáalakuláshoz egyrészt hazai, másrészt nemzetközi segítség kell, de nemcsak a magyar, hanem a német, sőt a román intézményrendszernek is. Hasonló a helyzet a Kárpátalján, valamivel kedvezőbb, de korántsem megfelelő a magyarok tanulási lehetősége Csehszlovákiában és Jugoszláviában.

Véleményem szerint mindaddig nem köthető államközi szerződés, együttműködési megállapodás, amíg a magyar kisebbség elemi emberi jogainak gya-
korlásához és intézményrendszerének újjáéledéséhez a Magyar Köztársaság
garanciákat és biztosítékot nem kap szomszédaitól. Ezt - ha szükséges -
minden létező nemzetközi szervezetben és fórumon is képviselnünk, követel-
nünk kell.

Amennyiben a garanciákat megkapjuk, s megindulhat az újjáépítés; a támo-
gatás és segítségnyújtás formáit, módjait az oktatás-iskolaügy területén
közösén kellene kialakítanunk. Ehhez várjuk az érdekeltek; a támogatók és
támogatást igénylők ötleteit, javaslatait, szándéknyilatkozatát és kö-
telességvállalását.

Vázlatos elgondolásunkat az alábbiakban közöljük:

I. Romániai és más szomszéd országbeli diákok magyarországi egyetemi
képzése, részképzése - és viszont

Ez főleg a két ország oktatási-kulturális együttműködési megállapodá-
sában rögzítendő és támogatandó feladat. De ez ne zárja ki azt, hogy
a partnerintézmények, testvérvárosok, alapítványok, egyetemek stb. is
adhassanak ösztöndíjat külföldi hallgatóknak.

Az államközi együttműködésben egyrészt a kölcsönös hallgatócsere, más-
részt - tekintettel az ott élő magyarság nagyságrendileg nagyobb szá-
mára - a fejlődő országok itt tanuló diákjainak támogatásához hasonló
megoldás alkalmazása jöhetne szóba.

Kölcsönösen biztosítani kell az Európában szokásos önköltséges képzés
lehetőségeit is.

Speciális feladat az idemenekült romániai magyar fiatalok itteni
továbbtanulása, amelyet egyetemeink tanfolyami előképzéssel, felvételi
előkészítéssel, illetve a Nemzetközi Előkészítő Intézet tíz vagy több
szabad hely és külön felvételi előkészítő tanfolyam tartásával segíthet
elő.

Célszerű lenne az, ha a magyarországi részképzés irányába terelnék
őket, ezzel is ösztönözve hazatérésüket.

II. A romániai, csehszlovákiai, kárpátaljai, jugoszláviai magyar értel-
miség anyanyelvi továbbképzésének támogatása

Legfontosabb az újjászervezendő magyar tannyelvű oktatási intézmé-
nyek tanári karának rekrutációja és szakmai ismereteinek anyanyelven
törtéző korszerűsítése. Tekintettel az idő rövidségére, ezt egyrészt
Magyarországon a nyári időszakban szervezendő 2-4 hetes nyári egyete-
meken, másrészt az illető országokban magyarországi szakemberek rész-
vételével - vezetésével tartandó intenzív továbbképző tanfolyamokon
látom megoldhatónak.

A tanfolyamokat a hazai felsőoktatási intézményekben és kollégiumaik-
ban tarthatnánk, a résztvevőket a szomszéd országbeli magyar szerve-
zetek, közösségek, egyházak ajánlásával fogadnánk.

A rekrutáció a tanári végzettségű, pályán lévő és pályát elhagyott magyarul tanító és a pedagógusi hivatást vállalók köréből történék. Ide sorolnám még a leendő magyar közművelődési intézményekben (rádió, tv, sajtó, kiadó stb.) foglalkoztatandó szakemberek továbbképzését is.

Különleges figyelmet kell fordítani a magyar anyanyelvű felsőoktatási intézményekre.

Számolnunk kell azzal, hogy az 1990/91-es újrainduláskor egyes területeken és (közép- és felsőfokú) intézményekben tanárhiány lesz, ezért az igények és fogadókészség ismeretében javasolom, hogy átmeneti időre vendégoktatóként, arra vállalkozó hazai oktatókat küldjünk ki, s részükre a nyáron román (szlovák) intenzív nyelvtanfolyamokat szervezzünk itt, vagy odaát.

A nyári egyetemeket és tanfolyamokat mozgalommá kellene tenni - természetesen anyagilag támogatva őket. Egy-egy szakjellegű tanfolyam tanfolyam rendezésére (pl: magyar-történelem vagy matematika-fizika, biológia-földrajz stb.) olyanok vállalkozzanak, ahol ahhoz megfelelő személyi és tárgyi feltételek s kellő fogadókészség van. Ezekhez - úgy vélem - széleskörű társadalmi támogatást tudnának megnyerni a szervezők. Szükség is lenne erre, hiszen több ezer (8-10-15?) főre tehető az érdekeltek száma.

A szakértelmiség (orvosok, agronómusok, mérnökök stb.) magyar és idegennyelvi szakmai továbbképzése a hazai partnerszervezetek és intézmények közreműködésével és szervezésében történhet.

III. A magyar nemzetiségű tanulók, (főként akik nem magyar iskolákba jártak, de magyar anyanyelvű iskolákban folytatnák tanulmányaikat) anyanyelvi képzését szintén intenzív nyári tanfolyamokon, táborokban (2-4 hetes) látom megoldhatónak, jól felkészült, kitűnő pedagógusok közreműködésével. Ez történhetne a hazai középiskolákban (testvériskola-mozgalom), úttörő- és volt KISZ-táborokban, illetve odaát szervezett tanfolyamokon, táborokban - szintén számítva a széleskörű társadalmi támogatásra. Társadalmi mozgalom bontakozott ki pl. a nélkülözhető romániai gyerekek egy-két hetes üdültetésére, több ezer magyar család jelentkezett, de sok híve van az egykori "cseregyerek" szisztéma felújításának is.

IV. Ösztöndíjasok: Szomszédos országbeli (magyar és nem magyar) szakemberek magyarországi továbbképzését, tudományos kutatását szolgálná.

V. Az újjászervezendő magyar oktatási intézmények tárgyi-technikai feltételei megteremtésének segítése

1. Iskolai könyvtárak: Hazai és szomszéd országbeli pedagógusok bevonásával össze kellene állítani egy-egy (általános, közép, szak)

- iskolai kézikönyvtár - minimális - könyvanyagát s ezt lehetőleg minden szomszéd országbeli magyar tannyelvű iskola számára - egyszeri ajándékként - biztosítani kellene.
2. Az újjászervezendő oktatási intézményeket, különösen a magyar tannyelvű felsőoktatási intézményeket, a szakmai szükségletek és a lehetőségek szerint főleg a testvérintézményeiken keresztül kellene minél korszerűbb eszközökhöz, felszereléshez (újság, tv, számítógép, magnetofon) segítenünk.
3. A magyar tannyelvű iskolák könyvellátásában közre kellene működnünk, segítve - ahol és ahogy lehet - az önálló magyar tankönyvkiadás kialakítását is.

A magyarul területeken remélhetőleg a magyar ugyanolyan hivatalos nyelv lesz a közigazgatásban, a köztisztviselőkben, a munkahelyeken stb., mint a többség nyelve. Ezt magyar részről minden államközi megállapodásban szorgalmazni kell, s szóvá tenni az e téren adódó problémákat.

A szomszéd országbeli magyarság nemzeti megmaradását, támogatását és védelmét a pártpolitikai harcok fölé kell emelni.

Ezért javaslom, hogy - a szomszéd országbeliek szándékainak és igényeinek ismeretében - az e téren eddig legnagyobb erkölcsi elismeréssel működő független BETHLEN GÁBOR ALAPÍTVÁNY szellemi védnökségével a "Segíts magadon..." mozgalom keretében a Művelődési Minisztérium, az MTA, az MT Nemzetiségi Titkársága, a BM Menekültügyi Titkársága, a Külügyminisztérium, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, az érdekelt egyházak, az érdekelt pártok és szervezetek, intézetek, egyesületek (Erdélyi Szövetség, Vöröskereszt.), alapítványok (Transylvánia, Soros, Kemény Zsigmond stb.) képviselőinek bevonásával a konkrét támogatás formáit, a munkamegosztást, a vállalatokat, a forrásokat és a cselekvés összehangolását beszéljük meg, s ha kell, megállapodásban is rögzítsük.

Bakos István
(Művelődési Minisztérium)

A HUNGAROLÓGIAI TANÁCS 1990-es MUNKATERVE

1. A hungarológiai tevékenységet végző intézmények 1990-es feladatainak áttekintése, különös tekintettel az együttműködési lehetőségek feltárására.

Az előkészítésért felelős: Giay Béla, Juhász Gyula, Jankovics József,
Randé Jenő, Rottler Ferenc

2. A hungarológiai információs rendszer kiépítésének lehetőségei; hungarológiai dokumentáció, mint a szolgáltatások új típusa.

Az előkészítésért felelős: Juhász Gyula

3. A hungarológiai kiadványok /folyóiratok, tankönyvek, nyelvkönyvek, egyéb kiadványok/ helyzete. Javaslat a kiadványok sajátos profiljának megteremtésére, az intézmények közötti munkamegosztásra.

Az előkészítésért felelős: Giay Béla, Jankovics József, Pomogáts
Béla

4. Vita a magyar kulturális intézetek és könyvtáraik feladatrendszeréről, a hungarológia ezen belüli helyéről.

Az előkészítésért felelős: Drexler Gábor, Juhász Gyula

5. A magyar lektorok és vendégtanárok 1989-es tevékenységéről készült jelentés megvitatása, az 1990-es lektori, vendégtanári pályázatok véleményezése.

Az előkészítésért felelős: Giay Béla

6. Tájékoztatás a Stuttgartban és Bukarestben megnyíló magyar intézetek helyzetéről és feladatairól.

Az előkészítésért felelős: Drexler Gábor

7. Részvétel a hungarológiai központok párizsi tanácskozásának előkészítésében.

Az előkészítésért felelős: Drexler Gábor, Kádár Lehel

8. Szakértői csoport felállítása a külföldre irányuló kulturális propaganda, ezen belül a hungarológia részletes stratégiájának kidolgozására.

Az előkészítésért felelős: Giay Béla, Lajos Tamás

9. Vita a hungarológiai nyári egyetemek típusairól és szakmai programjáról.

Az előkészítésért felelős: Kádár Lehel

10. Részvétel az 1990-es lektori konferencia előkészítésében.

Az előkészítésért felelős: Giay Béla

11. A hungarológiával foglalkozó hazai és külföldi intézmények szakemberellátottsága, az utánpótlás nevelés lehetőségei.

Az előkészítésért felelős: Benkő Lóránd, Giay Béla

12. Tájékoztató a magyarságkép-kutatások helyzetéről és eddigi eredményeiről.

Az előkészítésért felelős: Juhász Gyula, Kádár Lehel, Láng István

13. A külföldi magyar szakos hallgatók részképzésének és oktatóik magyarországi továbbképzésének tapasztalatai.

Az előkészítésért felelős: Drexler Gábor, Kádár Lehel

14. A hazánkban tanuló magyar és idegen nemzetiségű külföldi ösztöndíjasok hungarológiai képzésének lehetőségei.

Az előkészítésért felelős: Drexler Gábor, Giay Béla, Kádár Lehel

Budapest, 1990. február 15.

Dr.Kissné Papp Margit sk.

A MAGYARSÁGKUTATÓ INTÉZET 1990-es MUNKATERVE

A Magyarságkutató Intézetben az 1986-1990-es munkatervének megfelelően egyéni és team-munkák folynak. Az egyéni munkák folyamatosak. Joó Rudolf a nemzetiségi kérdés elméleti aspektusaival, Kiss Gy. Csaba a nemzet-tudat és a kelet-európai népek összehasonlító irodalomtörténetével, Bojtár B. Endre a délszláv gondolat történeti aspektusaival, Bán András és Molnár Imre a szlovákiai magyarság történetével és jelenével, Egyedi Sándor, Barabás Béla és R. Süle Andrea az erdélyi magyarsággal, Balla Gyula a kárpátaljai magyarsággal, Arday Lajos a jugoszláviai, Éger György a burgerlandi magyarsággal foglalkozik. Fejős Zoltán kutatási területe az amerikai magyarság, Tóth Pál Péteré - többek között - a nyugat-európai magyarság. Sebők László témája a kisebbségi magyarság demográfiai helyzetének összehasonlító vizsgálata. Az egyéni kutatások részeredményeit folyamatosan közöljük Évkönyvünkben, illetve más hazai lapokban. 1990-ben két nagyobb munka elkészülése várható: Fejős Zoltáné a chicagói magyarságról és Süle Andreaé az erdélyi magyarság 1945 utáni gazdasági és társadalmi helyzetéről.

A team-munkák közül három emelkedik ki. 1987 óta folyik a horvátországi magyarságra vonatkozó - alapvetően szociológiai jellegű - jelenkutatás. Ennek célja a horvátországi magyarság gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyainak (beleértve identitástudatát és nyelvéllapotát is) a feltárása. Partnerintézetünk a zágrábi Migrációs és Nemzetiségkutató Intézet. A munka eredménye vagy egy közös kiadvány vagy a magyar résztvevők által összeállítandó tanulmánykötet lesz. Koordinátor: Arday Lajos.

1989-ben indult és 1991-ben fejeződik be "A jugoszláviai magyarság művelődéstörténete a két világháború között" c. kutatás. Partnerintézetünk az újvidéki Hungarológiai Intézet. A két intézet közel tucatnyi munkatársa 1991 végén közös szervezésű konferencián, számol be

eredményeiről. A tanulmányokat külön kötetben megjelentetjük. Koordinátor: Romsics Ignác.

1989-es előkészítés után 1990-ben indul az ún. Losonc-kutatás. Ennek célja egy vegyes lakosságú szlovákiai kisváros 20. századi művelődéstörténetének a feltárása. A kutatás várható időtartama: 2-3 év. Partnerintézet a Matica' Slovenska Külföldi Szlovákokkal Foglalkozó Főosztálya (Pozsony). Koordinátor: Kiss Gy. Csaba.

Az 1990-92-es francia-magyar közös kutatásban három munkatársunk vesz részt. Ennek tárgya - többek között - a francia-magyar bilaterális kapcsolatok a 20. században.

Bontakozóban van együttműködésünk az ungvári Hungarológiai Központtal, sőt a bukaresti ún. Iorga Intézettel is. Az együttműködés konkrét tartalommal való megtöltése az 1990-es év feladata.

Budapest, 1990. február 9.

A NEMZETKÖZI HUNGAROLÓGIAI KÖZPONT SZAKMAI MUNKATERVE

1990

I. Tanácskozások, konferenciák

1. Felkészítő tanfolyam az újonnan kiutazó vendégoktatók számára
Határidő: 1990. június 30.
2. Éves munkaértekezlet a magyar lektorok és vendégtanárok számára
Időpont: 1990. augusztus 24.
3. Hungarológiai szimpozion (a Hungarológus Oktatók Nemzetközi Társaságával közös szervezésben)
Időpont: 1990. október 17-18.
4. Részvétel a FIPLV kongresszus szervezésében
Határidő: folyamatos
5. Egyéb szakmai tanácskozásokon és konferenciákon való részvétel
Határidő: folyamatos

II. Szakmai-módszertani feladatok

1. Hungarológiai tankönyvprogram kidolgozása
Határidő: 1990. május 31.
2. Hungarológiai nyári egyetem tervezetének elkészítése
Határidő: 1990. február 15.
3. Felkészítő tanfolyam tematikájának kidolgozása
Határidő: 1990. április 1.
4. Kutatási terv összeállítása /1990-1995/
Határidő: 1990. február 15.
5. Kiadási terv összeállítása
Határidő: 1990. január 30.

III. Kiadási feladatok

1. Hungarológiai Ismerettár sorozat
  - A magyar mint idegen nyelv diszciplináris kérdései
  - Tanulmányok a magyarságtudomány köréből
  - A kárpát-medencei kétnyelvűségi konferencia anyaga
  - Az -I. Nemzetközi Hungarológia-Oktatási Konferencia anyaga
  - A hungarológia-oktatás külföldi egyetemi rendszerváltozatai

Határidő: folyamatos

2. Magyar nyelvi lexikai minimum

Határidő: 1990. április 30.

3. A Hungarológia Oktatás 4., 5-6., 7-8. szám

Határidő: folyamatos

4. Magyar Magazin (próbaszám)

Határidő: 1990. augusztus 1.

5. Hungarológiai Hírlevél (évi négy szám)

Határidő: folyamatos

IV. Kutatási feladatok (1990-ben megkezdődő kutatások)

1. Tankönyvprogram-előkészítő kutatás

Határidő: folyamatos

2. A külföldi magyar oktatóhelyek története

Határidő: folyamatos

3. Hibaelemzés (külföldiek magyarnyelv-használatának tipushibái)

Határidő: folyamatos

4. Pedagógiai grammatika

Határidő: folyamatos

5. Frazeológiai szótár

Határidő: folyamatos

V. Audiovizuális oktatási segédanyagok készítése

1. Videoanyagok

- a) magyar nemzeti intézmények (sorozat; 15-20 perces videoösszeállítá-
sok)
- b) irodalmi arcképek, irodalmi emlékhelyek (sorozat)
- c) video-szöveggyűjtemény (sorozat)
- d) országismereti anyagok készítése (sorozat)
- e) külföldi oktatóhelyek (videodokumentációs sorozat)

Határidő: folyamatos

2. Hanganyagok

- a) szituációs gyakorlatok
- b) beszédfejlesztési gyakorlatok
- c) énekelt versek

Határidő: folyamatos

3. Írásos anyagok

- a) nyelvtani feladatgyűjtemény
- b) tanfolyami nyelvkönyv anyagának összeállítása

Határidő: folyamatos

Giay Béla sk.
igazgató

A HUNGAROLÓGUS OKTATÓK NEMZETKÖZI TÁRSASÁGÁNAK 1990.évi

MUNKATERVE

I. Fő célkitűzések:

1. A társaság hazai és külföldi megismertetése;
2. A szakmai tevékenység megkezdése;
3. A taglétszám emelése.

II. Szakmai feladatok

1. A hungarológiai tankönyvprogram véleményezése
Határidő: 1990.május 15. Felelős: főtítkár
2. A hungarológiai nyári egyetem szakmai programjának megvitatása
Határidő: 1990.április 1. Felelős: főtítkár
3. Résztétel a külföldre utazó új vendégoktatók szakmai felkészítésében
Határidő: 1990.június 30. Felelős: szervezőtitkár
4. Résztétel a hungarológus vendégoktatók évi munka-értekezletén
Időpont: 1990.augusztus 27. Felelős: szervezőtitkár
5. Hungarológiai szimpozion
  - a) A magyar mint környezetnyelv terminológiai és oktatási kérdései
  - b) A magyar irodalom tanításának módszertani lehetőségei a külföldi egyetemeken, különös tekintettel a nemzetiségi magyar tanszékekreIdőpont: 1990.október 18-19. Felelős: elnök és főtítkár
6. A "Hungarológiai Hírlevél" megjelentetése évi 4 alkalommal
Határidő: folyamatos Felelős: szervezőtitkár
7. Résztétel a FIPLV kongresszus előkészítésében
Határidő: folyamatos Felelős: főtítkár

III. Választmányi ülések:

1. 1990. február 8.
2. 1990. október 18.

Gay Béla sk.
főtítkár

Fábián Pál sk.
elnök